

Гук Людмила – викладач кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка», кандидат педагогічних наук, e-mail: luidmila.i.huk@lpnu.ua

Huk Luidmila – teacher of foreign languages department of National University «Lviv Politechnic», candidate of pedagogical sciences, e-mail: luidmila.i.huk@lpnu.ua

Гаврилюк Маріанна – викладач кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка», кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: mhavrylyuk@gmail.com

Havrylyuk Marianna – assistant professor of foreign languages department of National University «Lviv Politechnic», candidate of pedagogical sciences, associate professor, e-mail: mhavrylyuk@gmail.com

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Гук Л. Особливості розвитку шкільної освіти у канадському суспільстві кінця XVIII – початку XIX століття / Лариса Гук, Маріанна Гаврилюк // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 48–54.

Huk L., Havrylyuk M. Peculiarities of the Educational System in Canadian Society Late 18th – Early 19th Century, Pedagogical Discourse, 2017, Issue 22, pp. 48–54.

УДК 378.1 : 364 : 34

ЛАРИСА ДАНИЛЬЧУК,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Кременець, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка)

LARISA DANYLCHUK,

candidate of pedagogical sciences, associate professor

(Ukraine, Kremenets, Kremenets Regional Humanitarian and Pedagogical Academy named after Taras Shevchenko)

orcid.org/0000-0002-7156-5071

Критерії та показники сформованості інформаційно-правової компетентності особистості у сфері соціальної профілактики торгівлі людьми

Criteria and Indicators of Personality's Information and Legal Competence Formation in the Field of Social Prevention of Human Trafficking

У статті зроблено спробу обґрунтувати змістове наповнення критеріїв та показників сформованості інформаційно-правової компетентності особистості у сфері соціальної профілактики торгівлі людьми, яку визначено результативним продуктом інформаційно-профілактичних кампаній. Зазначено, що мотиваційно-ціннісний критерій характеризує визнання життя людини як найвищої суспільної цінності; поважливого ставлення до них; наявності мотивів, потреб та ціннісно-цільових орієнтирів особистості щодо соціальної профілактики торгівлі людьми засобами та ін. Когнітивний критерій обумовлює необхідність великого об'єму соціально-правових знань, нормативно-правові документи, які виступають гарантом у сфері захисту прав людини та ін. Операційно-практичний критерій формування інформаційно-правової компетентності обумовлює: формування критичного мислення щодо інформації, норм та правил безпечної поведінки; уміння чинити опір насильству та ін. Особистісно-рефлексивний критерій обумовлює: готовність до саморефлексії; визначення актуальності проблеми торгівлі дітьми для себе, свого оточення; вміння ідентифікувати та реагувати на порушення прав людини та ін.

Ключові слова: інформаційно-правова компетентність, критерії, показники, соціальна профілактика торгівлі людьми.

In the article the attempt has been made to justify the semantic content of criteria and indicators of individual's information and legal competence formation in the field of human trafficking prevention which has been defined as an information and prevention campaign's effective product. It has been mentioned that the motivation and value criteria characterizes human life as the highest social value; understanding the necessity of the need to comply with the law, respect the law, to show respectful attitude for law; availability of personality's motives, needs, values and targeted directions concerning social prevention of human trafficking. Cognitive criteria necessitates a large amount of social and legal knowledge, desire to update and improve it, the knowledge of the human rights and obligations and fundamental situation of violation; legal documents, which are the guarantor of human rights and so on. Operational and practical criteria of information and legal competence formation causes: the formation of

critical thinking concerning information and rules of safe behavior; readiness to help people at risk or those who are in the situation of trafficking; ability to resist violence. Personality and reflective criteria causes: being able to self-reflect; to determine the urgency of the problem of children trafficking; ability to identify and respond to human rights violations and so on.

Key words: *information and legal competence, criteria, indicators, social prevention of trafficking.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Проблема торгівлі людьми визнається світовою спільнотою як транснаціональний негативний феномен ХХІ століття. За таких обставин виникає нагальна потреба у розробці дієвих механізмів запобігання цьому явищу, а саме: соціальній профілактиці торгівлі людьми через інформаційно-профілактичні кампанії. Результативним продуктом таких кампаній ми вважаємо сформовану інформаційно-правову компетентність особистості у сфері соціальної профілактики торгівлі людьми.

Аналіз досліджень і публікацій... спонукав нас резюмувати наступне: множинна кількість трактувань не дає підстави для ототожнення інформаційно-правової компетентності особистості тільки зі знаннями, уміннями, навичками, хоча вона нерозривно пов'язана з ними, проте є більш складним і широким поняттям. На відміну від знань, інформаційно-правова компетентність передбачає не просто володіння інформацією, а й можливість її застосування особистістю в діяльності. Застосування до вирішення різного роду життєвих та соціальних завдань відрізняє інформаційно-правову компетентність від умінь. Можливість однозначно, на основі критичного мислення, діяти в різних ситуаціях, у тому числі нестандартного характеру, засвідчує відміну інформаційно-правової компетентності від навичок. Інформаційно-правова компетентність обумовлює необхідність синтезу якостей особистості та досвіду у мотиваційно-ціннісній, когнітивній, операційно-практичній, особистісно-рефлексивній складових зазначеного поняття.

Отже, покликаючись на вихідні положення та роботи Я. Кічука, Л. Ковальчук, М. Махрової, А. Хузіної, ми визначаємо інформаційно-правову компетентність як: нове інтегральне утворення; якісну характеристику особистості (ціннісно-сміслові орієнтації, знання, уміння, навички, здібності, досвід правовій та інформаційно-комунікаційній областях знань), яка ґрунтується на інформованості людини та вміннях застосовувати інформацію у практичній діяльності для прийняття власних рішень і побудови стратегії поведінки у ситуації невизначеності, що формується і проявляється через сукупність особистісних компетенцій. Підтвердженням наших суджень є міркування В. Лютого [10, с. 207-208] щодо напрямків профілактики «...формування у людей якостей, необхідних для подолання проблем і задоволення потреб нешкідливим чином».

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у визначенні критеріїв та показників сформованості інформаційно-правової компетентності особистості у сфері соціальної профілактики торгівлі людьми.

Виклад основного матеріалу... Зважаючи на вищезазначені міркування, ми вважаємо, що інформаційно-правова компетентність є органічною складовою всіх сфер буття людини, що інтегрує особистісні, предметні й інструментальні компоненти, які залишаються особистісно важливими для людини в різні періоди її життя. Інформаційно-правова компетентність як ключова має будуватися на сучасних засадах дидактичної теорії та практики виховання. У контексті вищезазначеного, зауважимо, що компетентнісний підхід дозволяє розглядати інформаційно-правову компетентність особистості через спроектований кластер особистісних компетенцій позицій розвитку особистості через мотивацію її саморозвитку.

Для розуміння результативного продукту інформаційно-профілактичної кампанії у сфері соціальної профілактики торгівлі людьми, вважаємо за необхідне виділити критерії інформаційно-правової компетентності: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-практичний, особистісно-рефлексивний.

Для окреслення зазначених критеріїв ми використовували змістове наповнення поняття «критерій», що запропоноване в дослідженні А. Галімова. Ним визначено, що «критерій виражає найзагальнішу сутнісну ознаку, на основі якої здійснюють оцінку, порівняння реальних педагогічних явищ, при цьому ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію виражаються в конкретних показниках, які характеризуються, у свою чергу, рядом ознак» [7, с. 93].

Ми також погоджуємося з міркуваннями В. Бочелюк і В. Зарицькою, які визначають критерій як засіб для формування судження й ті ознаки, на підставі яких передбачається оцінювати та порівнювати ступінь сформованості досліджуваного явища чи готовності в різних респондентів [3, с. 66].

Нами було також враховано, що обрані критерії повинні відповідати певним вимогам. На думку В. Вергасова, такими вимогами можуть бути:

– об'єктивність (критерій не повинен бути функцією особистісних характеристик суб'єкта, що ним користується; при цьому важливо, щоб складові критерію можна було однозначно оцінювати у найбільш простій системі – так – ні);

– ефективність (критерій повинен найбільш повно відображати фактори, які впливають на оцінюваний параметр досліджуваного явища, що забезпечується за рахунок множинності елементарних критеріїв);

– надійність і висока достовірність (ця вимога забезпечується достатньою статистикою оцінок за обраним критерієм);

– спрямованість критерію (критерій повинен бути спрямованим на управління одним або одночасно декількома видами діяльності) [4, с. 35-36].

Проаналізуємо визначені нами критерії та їх показники інформаційно-правової компетентності особистості.

Мотиваційно-ціннісний критерій характеризує визнання життя людини як найвищої суспільної цінності; розуміння об'єктивної необхідності дотримання законів, поважливого ставлення до них; наявності мотивів, потреб та ціннісно-цільових орієнтирів особистості щодо соціальної профілактики торгівлі людьми засобами.

Мотив – досить складне утворення, яке погоджує різні види спонукань: потреби, прагнення, цілі, установки, ідеали; тому цей критерій охоплює певну кількість показників, що розширюють і характеризують уявлення про соціальну профілактику торгівлі людьми.

Тобто «інтерес і мотиви виступають як постійний спонукальний механізм» [1, с. 211], результатом якого є пізнавальна ініціатива. Психологічні дослідження свідчать про те, що пізнавальна ініціатива «породжується потребою як джерелом активності, скеровується усвідомленою метою як регулятором активності» [1, с. 99].

Мотиваційно-ціннісний критерій вказує на наявність мотиву досягнення мети, готовність та інтерес до соціальної профілактики торгівлі людьми засобами інформаційно-комунікаційних технологій; постановку та усвідомлення цілей профілактичної діяльності.

Як зазначає Ж. Петрович, потреби виступають як такі стани особистості, через які здійснюється регуляція поведінки, визначається напрям думок, почуттів і волі людини. Разом з тим, потреби формуються і задовольняються у конкретному середовищі, набираючи форму, зміст, обумовлюються цим середовищем. Отож, *потреби* – об'єктивний нестаток організму в певних умовах, який забезпечує його життя і розвиток [13, с. 32].

Вчений А. Маслоу розробив теорію мотивації, суть якої полягає у тому, що в кожній людині від народження закладений певний набір потреб, що проявляються в певній ієрархічній послідовності. Весь набір потреб людини А. Маслоу об'єднав у п'ять груп [11]:

1. Фізіологічні потреби є найосновнішими, найсильнішими та невідкладними, якщо порівнювати їх із іншими. Дана група потреб грає суттєву роль у виживанні людини як біологічної істоти. А. Маслоу включив до цієї групи потреби в їжі, питві, кисні, фізичній активності, сні, захисті від екстремальних температур та в сенсорній стимуляції. Дані потреби повинні бути задоволені на якомусь мінімальному рівні, перш ніж будь-які інші потреби вищих рівнів стануть актуальними.

2. Потреби у безпеці та захисті, до них вчений включив потреби в організованості, стабільності, в законі та порядку, в передбачуваності подій та свободі від таких загроз, як хвороба, страх та хаос. Таким чином, ці потреби відображають зацікавленість людини у довготривалому виживанні.

3. Потреби у приналежності та любові, які починають діяти, коли попередні два рівні потреб задоволені. За А. Маслоу, на цьому рівні люди прагнуть налагоджувати доброзичливі стосунки з іншими, в своїй родині і/або групі. Можна сказати, що групова приналежність стає домінуючою метою для людини.

4. Потреби самоповаги. Коли потреба кохати і бути коханим досить задоволена, сила її впливу на поведінку зменшується, відкриваючи шлях потребам самоповаги. Всі потреби А. Маслоу розділив на дві основні групи: самоповага і повага з боку інших. Самоповага включає в себе такі потреби: компетентність, впевненість, досягнення, незалежність та свобода. Повага з боку інших включає в себе: престиж, визнання, репутацію, статус, оцінку і прийняття.

Важливим для соціальної профілактики торгівлі людьми засобами є твердження А. Маслоу про те, що потреби поваги досягають максимального рівня і перестають зростати в зрілості, а потім, в похилому віці, їх інтенсивність зменшується. Це пов'язано з тим, що дорослі мають більш реалістичну оцінку своєї справжньої значимості та цінності. Окрім цього, більшість дорослих вже мають досвід поваги та визнання, що дозволяє їм рухатись до вищих рівнів зростаючої мотивації.

5. Потреби самоактуалізації А. Маслоу охарактеризував як самоактуалізацію, тобто бажання людини стати тим, ким він може стати. Людина, яка досягає цього найвищого рівня, досягає повного використання своїх талантів, здібностей та потенціалу особистості.

На додаток до своєї ієрархічної концепції мотивації, А. Маслоу виділив дві глобальні категорії мотивів людини: дефіцитні мотиви та мотиви зростання. Перші (дефіцитарні або Д-мотиви) об'єднують в собі трохи більше, ніж низькорівневі потреби в мотиваційній ієрархії, особливо що стосується фізіологічних вимог та вимог безпеки. Єдиною метою деприваційної мотивації є задоволення дефіцитарних станів (голод, холод, небезпека).

На відміну від першої групи мотиви зростання (метапотреби та буттєві або Б-мотиви) мають віддалені цілі, пов'язані з прагненням актуалізувати потенціал (цілісність, довершеність, унікальність, істина, честь, доброта тощо). А. Маслоу висловив також гіпотезу, що метапотреби, як і дефіцитарні, є інстинктивними, або такими, які мають біологічне коріння.

За міркуваннями Ж. Петровича, об'єм прав і свобод особистості обумовлюються не лише конкретними особливостями того чи іншого суспільства, а й розвитком загальнолюдських цінностей і культури, рівнем і ступенем інтегрованості міжнародної спільноти [13, с. 38].

Вітчизняні вчені Д. Лукас, О. Васильченко зауважують: «Цінності – це не просто ідеали, це набір критеріїв для прийняття рішень. Вони цілком суб'єктивні, найчастіше їх може поділяти група людей, ...вони можуть змінюватися з часом і можуть бути різними для різних культурних середовищ, ...це ідеї, переконання, на які можна спиратися при прийнятті рішень» [9, с. 36].

Ми поділяємо міркування М. Лепського, який зазначає: життя людини – найвища цінність для всіх соціальних систем, і це поняття само формує систему цінностей у процесі існування, здійснення і реалізації здійсненого, тому міру життя необхідно розглядати в триєдності існування, здійснення і реалізації здійсненого, що становить сферу бажаного у проблемній мінливій ситуації [8 с. 5]. Україна проголошена правовою, соціальною, демократичною державою, людина – найвища цінність у ній.

У своїх роботах А. Маслоу виокремлює такі цінності: біологічні, соціальні, духовні [11]. Ми погоджуємося із міркуваннями І. Трубавіної, яка зазначає: «Цінності означають, заради чого діє людина, чому вона присвячує свою діяльність. ...цінності мають свою ієрархію, можуть бути спрямованими на задоволення потреб, самозбереження та розвитку» [15, с. 224].

Мотиваційно-ціннісний критерій обумовлює: розуміння сутності загальнолюдської цінностей та цінностей правової культури; потреби людини в знаннях про проблему торгівлі людьми, в оволодінні ефективними способами організації профілактичної діяльності та інтерес до профілактичної діяльності; прагнення до критичного сприйняття й опрацювання інформації; потреби у створенні інформаційно-профілактичних продуктів (соціальна реклама, проекти, веб-сторінки та ін.); створення інформаційно-профілактичних кампаній з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Когнітивний критерій характеризуємо активністю пізнавальної діяльності особистості. Підґрунтям для таких міркувань ми обрали *принципи психо-когнітивної теорії*, засновком якої вважають Ж. Піаже. Відповідно до цієї теорії людина розглядається як активний організм, який збирає інформацію з метою її накопичення і використання. Предметом такої діяльності є пізнавальні процеси від найпростіших до найскладніших. Досліджуючи дану теорію, В. Оконь підкреслює, що людина є системою пізнавальних структур, які містять певним чином задовану інформацію про світ, про взаємодію між особистістю та оточуючим світом, а також характеристику особистісного «Я» [12].

Вказані положення підтримує і розвиває *теорія поетапного формування мислення* П. Гальперіна. За дослідженнями Н. Сидорчук, її вихідним положенням є діяльність, яка проходячи певні етапи, перетворюється на абстрактне пізнання. У даній концепції пізнання стає вирішальним чинником розвитку особистості, а діяльність тлумачиться як підґрунтя пізнавальних процесів [14, с. 24].

Когнітивний критерій обумовлює необхідність великого об'єму соціально-правових знань, прагнення до їх постійного поповнення та удосконалення: знання про права і обов'язки людини та основні ситуації їх порушення; нормативно-правові документи, які виступають гарантом у сфері захисту прав людини; розумінні проблеми й ідентифікацію ризиків потрапляння у ситуацію торгівлі людьми; знання про діяльність урядових структур та громадських організацій у сфері захисту прав людини; знання про ризики та небезпеки сучасних ІКТ, знання шляхів екстреної допомоги: номерів телефонів служб екстреної допомоги, інформаційних «гарячих ліній» та ін.

Операційно-практичний критерій відображає, за міркуваннями Г. Габай, генезу центральної сфери суб'єкта – уміння та прагнення виконувати певну діяльність [6, с. 73-74]. Зауважимо, що здійснення діяльності повинно ґрунтуватися на критичному мисленні особистості. Останнє передбачає зміни в особистісній сфері людини.

Термін «критичне мислення» з першого погляду є досить розмитим та багатозначним. Він викликає численні асоціації та тлумачення. Для ясності подальшого викладу розглянемо декілька із його роз'яснень.

Професор Девід Клустер дає, на погляд Н. Вукіної та Н. Дементієвської [5], п'ять найбільш зрозумілих і корисних складових критичного.

1. Критичне мислення – мислення самостійне. Ніхто не може думати за нас. Ми формуємо свої ідеї, оцінки й переконання винятково самі і для самих себе. Для того, щоб сформулювати власну думку про історичну особу, недостатньо знати біографію цієї історичної особистості, недостатньо розуміти значення її діяльності, висловлене тим або іншим істориком. Необхідно мати навички критичного мислення. Люди часто вважають, що достатньо сказати: «Я вважаю ...» або «На мою думку ...», щоб їх відповідь була самостійною. Мислити критично можна в будь-якому віці, навіть малята здатні думати критично і цілком самостійно. Самостійність – перша і, можливо, найважливіша ознака критичного мислення.

2. Інформація є відправним, а не кінцевим пунктом критичного мислення. Знання створює базу, без якої людина не може мислити критично. Щоб висловити складну думку, потрібно переосмислити велику кількість фактів, ідей, теорій, концепцій.

3. Критичне мислення починається з постановки запитань і з'ясування проблем, які потрібно вирішити. Люди допитливі за своєю природою. Ми помічаємо щось нове і хочемо довідатися, що це таке. «Жити – означає мати проблеми, а вирішувати їх – означає зростати інтелектуально», – писав Дж. Гілфорд. Американський філософ і педагог Джон Дьюї вважав, що критичне мислення виникає тоді, коли люди починають працювати над вирішенням конкретної проблеми. Тільки борючись із конкретною проблемою, відшукуючи власний вихід із ситуації, людина дійсно думає.

4. Критичне мислення прагне до переконливої аргументації. Критично мисляча людина може знайти власний спосіб розв'язання проблеми й обґрунтувати це рішення розумними доказами. Вона усвідомлює, що існують ще й інші шляхи розв'язання проблеми, але може довести, що її рішення є оптимальним. Будь-яка аргументація містить у собі чотири основних елементи: твердження (теза, основна ідея); доводи; докази (цифри, цитата з тексту, особливий досвід); підстава (точка відліку, що дає обґрунтування всієї аргументації).

5. Критичне мислення є мислення соціальне. Особиста думка перевіряється й удосконалюється, коли нею поділитися з іншими. Коли ми дискутуємо, сперечаємося, обмінюємося думками з іншими людьми, ми уточнюємо й поглиблюємо свою власну позицію. Тому з метою формування в людей навичок критичного мислення необхідно використовувати інтерактивні методи: парну й групову роботу, дискусії й дебати, проекти й письмові роботи.

Ми поділяємо думку І. Трубавіної, яка зазначає «...критичне мислення виявляється в інтегральній якості особистості, яка відтворюється в уміннях приймати розумні рішення, в знаннях, які дозволяють це робити, оціночному ставленні до навколишнього, людей, себе. Саме критичне мислення є умовою успішної життєдіяльності у ринкових умовах... Критичне мислення протистоїть афективним діям, виключає упередження, означає вихід із стереотипів, пошук спільних інтересів і переваг, опору на них. Критичне мислення формується завдяки критичній освіті, соціальному навчанню, що передбачає критичний підхід до розв'язання проблем і ситуацій; завдяки предметному спілкуванню із спрямованістю на всебічний розгляд проблем та їх оптимальне розв'язання... та рефлексії власного досвіду розв'язання проблем.

... будь-яка людина здатна оцінювати оточуючий її світ, своє особисте і соціальне життя на основі критичного усвідомлення реальності» [15, с. 270].

Операційно-практичний критерій формування інформаційно-правової компетентності обумовлює: формування критичного мислення щодо інформації, норм та правил безпечної поведінки; готовність прийти на допомогу особам групи ризику чи тим, які потрапили в ситуацію торгівлі людьми; уміння чинити опір насильству; практичне володіння навичками безпечного використання ІКТ.

Особистісно-рефлексивний критерій – самовиховання та самоосвіта.

За дослідженнями В. Борисюк вчений-педагог Ф.-А. Дістерверг зауважував: «Людина лише до тих пір здатна насправді виховувати і навчати, доки сама працює над своїм особистим вихованням та освітою» [2, с. 24–27].

Як відзначає у своєму дослідженні В. Шпак, особливого значення самоосвіті надавав Г. Сковорода: «Якщо хочеш виміряти небо, землю та море, починай з виміру». Самопізнання він розглядав не як самоціль, а як «... міцну зброю морального вдосконалення, усвідомлення людиною своєї ролі, свого місця у природі та суспільстві». «Самопізнання духовно перевіряє людину із раба своїх звичок та пристрастей у «справжню», «духовну» людину. Ті ж з нас, хто не займається самоосвітою, мало чим відрізняються від тварин та втрачають свою людську гідність» [16, с. 11].

Вітчизняна дослідниця Н. Сидорчук самоосвіту визначає як «... такий специфічний вид діяльності, в ході якої завдяки самостійному визначенню цілей особистість задовольняє власні пізнавальні потреби або вдосконалює свої здібності, якості та властивості особистості»; як «...систему розумового та світоглядного самовиховання» [14, с. 27, 32].

Особистісно-рефлексивний критерій обумовлює: готовність до саморефлексії; визначення актуальності проблеми торгівлі дітьми для себе, свого оточення; вміння ідентифікувати та реагувати на порушення прав людини, прогнозувати розвиток ситуації, аналізувати та оцінювати ризики, знаходити різні варіанти розвитку ситуацій; толерантне ставлення до постраждалих від торгівлі людьми та членів їх сімей; самостійно здійснювати пошук необхідної інформації в різних джерелах.

Висновки... Таким чином, можемо резюмувати наступне: виділені критерії й показники сформованості інформаційно-правової компетентності особистості, а саме: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-практичний, особистісно-рефлексивний обумовлюють змістове наповнення результативного продукту інформаційно-профілактичної кампанії у сфері соціальної профілактики торгівлі людьми.

До перспектив досліджень у даній сфері вважаємо за необхідне окреслити наступне: з метою вивчення реального стану сформованості інформаційно-правової компетентності особистості, на основі аналізу попередніх напрацювань у соціальній педагогіці, визначити та описати взаємозалежні й послідовні рівні сформованості інформаційно-правової компетентності у сфері соціальної профілактики торгівлі людьми.

Список використаних джерел і літератури/References:

1. Бордовская И. В. Педагогика : учеб. для вузов / И. В. Бордовская, А. А. Пеан. – СПб. : Питер, 2001. – 299 с. – (Учебник нового века). / Bordovskaya I. V. *Pedagogika (Pedagogy)*, St. Petersburg, Piter, 2001, pp. 299. [in Russian].
2. Борисюк В. В. Розвиток соціально-педагогічних ідей в Україні (кінець XIX ст.) / В. В. Борисюк // Теоретичні та методичні засади соціальної підготовки вчителя : зб. наук.-метод. пр. – К.-Житомир, 1999. – 188 с. / Borysiuk V. V. *Rozvytok sotsialno-pedagogichnykh idei v Ukraini (kinets XIX stolitia) (The development of social and educational ideas in Ukraine (late nineteenth century))*, Teoretychni ta metodychni zasady sotsialnoi pidhotovky vchytelia, Kyiv-Zhytomyr, 1999, 188 p. [in Ukrainian].
3. Бочелюк В. Й. Педагогічна психологія : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк, В. В. Зарицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 248 с. / Bocheliyuk V. Y. *Pedagogichna Psihologiya:navch.posibnyk (Educational Psychology)*, Kyiv, Center navchalnoi literaturu, 2006, 248 p. [in Ukrainian].
4. Вергасов В. М. Активизация познавательной деятельности студентов в высшей школе / В. М. Вергасов. – К. : Высш. шк., 1985. – 176 с. / Vergasov V. M. *Aktivizaciya poznatel'noj deyatel'nosti studentov v vysshej shkole (Activation of cognitive activity of students in higher education)*, Kyiv, Vyshcha shkola, 1985, 176 p. [in Russian].
5. Вукіна Н. В. Критичне мислення: як цьому навчати : наук.-метод. посіб. [за наук. ред. О. І. Пометун] / Н. В. Вукіна, Н. П. Дементієвська, І. М. Суєнко. – Харків, 2007. – 184 с. / Vukina N.V. *Krytychne myslenia: jak tsomy navchaty / N.V. Vukina, N.P.Dementijevska, I.M.Sykenko: (Critical thinking: how to teach it: Research Manual)*, 2007, 184p. [in Ukrainian].
6. Габай Т. В. Учебная деятельность и ее средства / Т. В. Габай. – М. : Изд-во МГМ, 1988. – 256 с. / Uchebnaya deyatel'nost' i ee sredstva (*Educational activity and its means*), 1988, pp. 256. [in Russian].
7. Галімов А. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до виховної роботи з особовим складом : [моногр.] / А. В. Галімов. – Хмельницький : Вид-во Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2004. – 376 с. / Halimov A.V. *Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky majbutnich ofitseriv-prykordonykiv do vykhovnoi roboty z osobovum skladom: monografiya (Theoretical and methodological basis for future officers of border guards training for educational work with staff: Monography)*, Vydavnytstvo Natsionalnoi akademii Derzavnoi prykordonoj sluzby Ukrainy imeni Bokhdana Khmel'nuts'kogo, 2004, 376 p. [in Ukrainian].
8. Лепський М. Поняття «проблема» як критерій оцінки соціальних перспектив в Україні / М. Лепський // Час і політика. – 2000. – № 6. – С. 2–7. / Lepskyi M. *Poniatia «problema» yak kruterij otsinky sotsialnykh perspektiv v Ukraini (The concept «problem» as a criteria for assessing of social perspectives in Ukraine)*, Chas I polityka, 2000, № 6, pp. 2–7. [in Ukrainian].
9. Лукас Д. Етичні принципи та цінності соціальної роботи / Д. Лукас, О. Васильченко // Соціальна робота в Україні : перші кроки. – К. : КМ Академія, 2000. – С. 29 – 45. / Lykas D. *Etychni pryncypy ta tsinosti sotcialnoi roboty (Ethical principles and values in social work)*, Sotsialna robota v Ukraini, Academia, 2000, pp. 29-45. [in Ukrainian].
10. Лютий В. П. Профілактика соціальна / В. П. Лютий // Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – С. 207 – 210. / Liutyi V. P. *Profilactyka sotsialna (Social Prevention)*, Sotsialna pedagogica:mala entsyklopedia, tsentr uchbovoi literatury, 2008, pp. 207-210. [in Ukrainian].
11. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. – [3-е изд.]. – СПб. : Питер, 2003. – 351 с. – (Мастера психологии). / Maslou A. *Motivaciya i lichnost' (Motivation and personality)*, Piter, 2003, 351 p. [in Russian].
12. Оконь В. Введение в общую дидактику : [пер. с польск.] / В. Оконь. – М. : Высшая школа, 1990. – 382 с. / Okon' V. *Vvedenie v obshhuyu didaktiku (Introduction to didactics)*, Moscow, Vyshcha shkola, 1990, 382 p. [in Russian].
13. Петрович Ж. В. Теорія і практика соціально-педагогічного забезпечення прав дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / Петрович Ж. В. – К., 2011. – 582 с. / Petrochko Zh.V. *Teoriia i practykasotsialno-pedagogichnogo zabezpechenia prav ditei, yaki opunulusia y skladnykh zhytievych obstavynach (The theory and practice of social and educational ensuring the rights of children which find themselves in difficult circumstances)*, Kyiv, 2011, 582 p.

14. Сидорчук Н. Г. Організація самоосвітньої діяльності майбутніх учителів: теорія та технологія формування : [моногр.] / Н. Г. Сидорчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. – 168 с. / Sydorshuk N. G. Organizatsiya osvithoi diialnosti majbutnich ychyteliv: teoriya ta tehnologija formyvania (*Organizing of prosperous teachers self-assessment activities: Theory and Technique of Formulation*), Zhytomyr, 2004, 168p. [in Ukrainian].

15. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні: теорія і методика : [моногр.] / І. М. Трубавіна. – Харків : Нове слово, 2007. – 395 с. / Trybavina I.M. Sotsialno-pedagogichna robota z simjeju v Ukraini: teoriya I metodyka: monografiya (*Social and pedagogical co-working with a family in Ukraine: theory and methodology: monography*), Kharkiv, Nove Slovo, 2007, 395p. [in Ukrainian].

16. Шпак В. П. Организация самообразования студентов педагогических вузов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / В. П. Шпак. – Харьков, 1994. – 158 с. / Shpak V. P. Organizaciya samoobrazovaniya studentov pedagogicheskikh vuzov (*Organization of self-education of pedagogical universities students*), Har'kov, 1994, 158 p. [in Russian].

Дата надходження статті: «05» квітня 2017 р.

Стаття прийнята до друку: «10» травня 2017 р.

Рецензенти:

Гусак П. – доктор педагогічних наук, професор

Сидорчук Н. – доктор педагогічних наук, доцент

Данильчук Лариса – доцент кафедри педагогіки і психології Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: larisa-katerina@mail.ru

Danylchuk Larisa – assistant professor of the department of pedagogics and psychology of Kremenets Regional Humanitarian and Pedagogical Academy named after Taras Shevchenko, candidate of pedagogical sciences, associate professor, e-mail: larisa-katerina@mail.ru

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Данильчук Л. Критерії та показники сформованості інформаційно-правової компетентності особистості у сфері соціальної профілактики торгівлі людьми / Лариса Данильчук // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 54–60.

Danylchuk L. Criteria and Indicators of Personality's Information and Legal Competence Formation in the Field of Social Prevention of Human Trafficking, *Pedagogical Discourse*, 2017, Issue 22, pp. 54–60.

УДК 37.011/31

ТЕТЯНА ЗАВГОРОДНЯ,

доктор педагогічних наук, професор

(Україна, Івано-Франківськ, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»)

TETIANA ZAVGORODNIA,

doctor of pedagogical sciences, professor

(Ukraine, Ivano-Frankivsk, State Higher Educational Establishmnet

«Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk»)

orcid.org/0000-0001-9097-5714

ІННА СТРАЖНИКОВА,

доктор педагогічних наук, доцент

(Україна, Івано-Франківськ, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»)

INNA STRAZHNIKOVA,

doctor of pedagogical sciences, associate professor

(Ukraine, Ivano-Frankivsk, State Higher Educational Establishmnet

«Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk»)

orcid.org/0000-0001-5921-6197

Педагогічні ідеї вітчизняних дослідників в контексті спадщини Василя Сухомлинського

Pedagogical Ideas of Domestic Researchers in the Context of the Legacy of Vasily Sukhomlynskyi

У статті, використовуючи порівняльний аналіз педагогічних ідей В.О. Сухомлинського та сучасних українських науковців з різних галузей педагогіки, визначено їх точки дотику та розбіжності позицій. На основі історіографічного аналізу педагогічних ідей визначеного українського педагога, застосовуючи компаративістичний метод дослідження проведено